

רמי דיצני

מחוך ספר בכתובים:

„שירים מחוך האמבטיה“

מוטו פותח:

שלא יגמר לעולם,

ההבל הקצף האויר המבשם, הפשר מתמוסס מסמם:
למרות המראה הרעה והתער קורץ והשתן ברם.

שיר:

NEBULA SANGUINEA

חשה בשם מִי־גִלוח ריח ניקוטין בהבל־פה חם —
והקִיצה מחִיכת בחִחור רך מנמנם.

היה מאחר,

הניחוח התפוגג,

אהה

ובא הבל הדם,

ככד מאד.

עוד מעט

וקול הנחירה נדם.

מוטו סוגר:

עוד יבואו ימים באמבט הבל חם
יין ורידנינו יצבע את הקצף המבסם.

„באותו שיר אני אומרת: כי ציפור המר-
אות / לה משלה אין כלום. / מלבד החומר /
ותבנית דמותה. האדם הוא חומר.“

„חומר בלבד?“

„האדם הוא חומר, האמן — חומר רגיש.“
צריך ענווה מוחלטת כמו אדמו, כמו חומר,
כדי להיפתח אל העולם הסובב. צריך לצאת
מתוך עצמן, להקשיב. ציפור המתכת היתה
כוז: כמו מקשיבה. הכל השתקף בה.“
„הרחף לכתוב נובע גם הוא מן ההקשבה
הזו?“

„אני יוצאת מתוך מראות. אך, כמובן, לא
רק אני. המשורר והפילוסוף ההודי רבינדרנת
טאגור אמר: העולם פונה אלי במראותיו. גם
אני כוז: על הקו הרק של הרקס / נפשי
מהלכת / חולת מראות.“

„אבל החלטת לשנות את השם, מדוע?“

„זה היה אחרי שיחה עם חברה, גם היא
משוררת. היא הזכירה לי שהספרות מלאה
בציפורים. אחרי יומיים כבר ידעתי שהספר
ייקרא על החואם הנושבר. גם זה קשור לרמות
האמן, לחלק האוטופי שלו, לשאיפה שלו
להרמוניה, לשלמות, ולפגישה (המרה) שלו
עם המציאות.“

„את מרבה לכתוב על הטבע, העצים, הצי-
פורים...“

„כמובן, זה מתקשר להקשבה שריברתי
עליה קודם, להתבוננות. כתבתי שיר על עץ
האורן וולדה אמרה לי שהשיר הזה אהוב עליה
במיוחד. רגע כתיבת השיר היה רגע נדיב של
חריגה מן העצמי, כניסה שלמה אל האובייקט.
האובייקט יכול להיות אדם, או עץ, אם ההק-
שבה הו מוחלטת — את במיטבך.“

„מה מעניקה לך הכתיבה?“

„הכתיבה היא דרך לצאת ממצב נתון אל
עולם אחר. מראות קוראים לי, אבל גם בני-
אדם, סיפור ששמעתי, ציור ואו אני פשוט
קמה והולכת לשם. השיר נכתב לאחר מכן
כאילו מעצמו, מגלה לי דברים. הוא מין אני-
נוסף המבאר לי את עולמי: קשב שקולט
מראות, / ומראות נותנים בו / פשר אין
סופי.“

שרה כץ

שום זמן לא יוכל למחוק
את הפגישה הזו.

על הכריכה האחורית של סיפורה הראשון,
בועות זמן. מצויין כי ר. חמדה זכתה בפרס
לכיתובי יצירה סיפורתית על שם רחל ניומן.
השופטים קבעו שהיא „ניחנה בקול מקורי“,
וכי „עצמיותה מתבטאת לא רק בנושאי שיר-
תה... אלא בחן המיוחד השפוך על שיריה.“
שמו של הספר השלישי, זה שאני מחזיקה

הנווארדיה הלבנה אינו אוטוביוגרפיה של
בולגאקוב, למרות שהספר מתאר תקופה כ-
חיי, ובוודאי מייצג את השקפת עולמו.
הביוגרפיה המלאה של בולגאקוב עולה
בדימונה, בפיראונה ובהעזתה על מה שהעז
לומר בספר זה (ואמר הרבה). איני מאמינה
בפסוק האחרון של סוף־הדרך, „שהרומן ה-
נפלא הזה יישאר למד, שררי גם הוא,
כפאוסט“ של גיתה, כן־אלמות. אבל רוחו
הרומן הזה אינו כן־אלמות, אבל רוחו

זומו

לרגלי המורה

אני מודה על האמת שלא זכרתי.
אבל חיים באר סיפר ב„גלויות“ הנאות
שפירסם ב„דבר השבוע“, בעיקבות
ביקורה של מישלחת היוצרים היש-
ראלים והפלסטינים בברית־המועצות,
את הסיפור הבא:

„מינחה של קריאת שירים שהיינו
אמורים להשתתף בה באוניברסיטה
של טשקנט לא יצאה משום מה לפועל
ולפתע עמדה לרשותנו שעה־של-
כלום... ישבנו לנוח בצד מיסלו של לנין
(וכי אפשר אחרת) שגובהו היה פי-
שלושה או יותר מגובהו האמיתי
(כלומר, של לנין).“

אתה, עפר לרגלי, העיר אחד מ-
איתנו לנתן זך שישב לרגליו.

לא, הוא אבק למכנסיו, צחק ה-
משורר וניער את בגדיו. „חיים באר,
גלויות ממוסקווא וטשקנט, דבר,
27.10.89.“

נתן זך: עפר או אבק

עד כאן סיפורו של באר. כשקראתי, צחקתי לעצמו. מילא. גם אם לא כל-כך
מדויק, המצאה לא רעה. כמו שאומרים האיטלקים.

השבוע הגיע לידי מיכתב מפאריס, מאת אריס, שהשתתף אף
הוא במישלחת ועושה כעת בצרפת את שנת השבתון שלו. למיכתב צריך שמעון
כמה צילומים שצילם בברית־המועצות. וכך הוכחה בראייה חותכת אמיתות
סיפורו של באר (אגב, הוא באמת יושב לידי בתצלום, או, מכל מקום, פלג־גופו
וידו המחזיקה במיקטרת נראים בו). באר רק שכח לספר שנרדמתי לרגלי
המנהיג בשמש הסתוית.

בו עכשיו, הוא: על החואם הנושבר.

„מדוע בחרת דווקא בשם זה?“

„השם הזה, כמו שמות אחרים, בא מפני
תיע. אני מייחסת משמעות רבה לשם. שם

החופשית תמיד של האדם, כמו בולגאקוב,
אכן היא כן־אלמות. רעייה הרניק

שירה

ראיון

עם משוררת

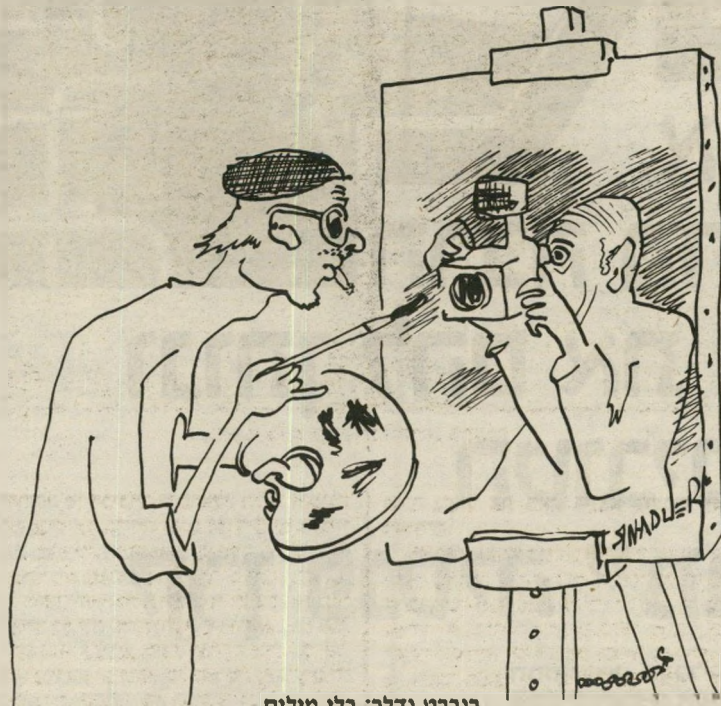
ר. חמדה
על החואם הנושבר
שירים
הוצאת אל"ף

ר. חמדה, אישה צעירה למראה, הגישה לי
את ספר שיריה, השלישי במספר, בחיך מת-
נצל. ישבנו בכתיקפה ברחוב ריונגוף ושם,
בתוך רעש האוטובוסים והמולת הרחוב, היא
אמרה: „אני לא רגילה לבתיקפה, זו הפעם
הראשונה שלי...“ אחר־כך כבר שקעתי בשיר,
אחד הראשונים בספר.

האם לא תראה, געגועי
מצירים על שפתיך

ואולי לא מאחר לצאלון
להשיר על ידיך, על שפתיך
כנפי פריחה כתמים

תמיד עיני יצלו על עיניך.
כבר נשמתינו חבוקות.

רוברט נדלר: בלי מילים